

19883

891.99

Uh-61

891.99

Ա-61

20 APR 2006

19 NOV 2010

Գ. ԱՆՍՓՈՓ

Մ Ի Ր Ո Յ
Փ Ո Թ Ո Ր Ի Կ Ը

Զուարթ Տրանս Օբերեք Արևելասի

5 ԱՐԱՐ 1 ՊԱՏԿԵՐ

Պէյրուք

1934

Հասցե՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՆՍՓՈՓ

Փոստարկի քիւ 409

Beyrouth - Liban

891.99

Ա-61

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՓՈՒԺՍՅԱՆ Փ
12 FEB 2013

19883

ՓՈՒԺՍՅԱՆ Փ

8 0 9 4 0

Հեղինակին ստորագրությունը չկող օրինակները
անվաւեր են:

Ներկայացման եւ քարգմանութեան իրաւունքը՝ բո-
լոր երկիրներու մէջ հեղինակին վերապահուած է:

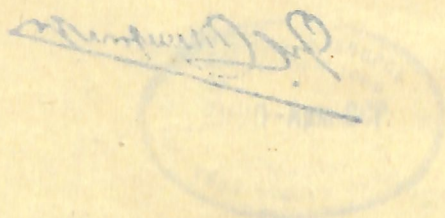
63286-07

ԳՐԻԳՈՐ ԱՆՍՓՈԲ

Grigori Anisimov

Հ. Բ. Բ.

Ա.Ռ. Մեծասաղանդ Հաննաթին
Յաղթանակի Նախօրեակին
Զօնուած ԳՐԻԳՈՐ ԱՆՍՓՈՓԻ

Համեստ քուրմեր քու տաճարիդ նուիրուած
Կուգանք այսօր ակնածանքով երգելու
Յաղթանակը հզօր փառքիդ՝ և հանճարիդ մեհեանին
մէջ
Ուսանաններ, յաղթանակներ հիւսելու:

Մինչ հուրրիներ իրենց դողդոջ շրթներով
Կերգեն մեղմիւ յաղթանակը սիրոյ
Եւ ձիւնաթոյր մատուրներով քնքոյշ
Յաղթանակիդ նախօրեակին, սէրը սրտերնուն
Տաճարիդ մէջ ծաղիկներով կը կերտեն:

Կոյս աղջիկներ, կրակն իրենց սրտերուն
Կուգան քեզի, մեհեանիդ մէջ ողբալու
Սէրը իրենց փոթորկուած սրտերուն
Եւ քեզմէ յոյս, հանճարէդ լոյս խնդրելու:

Դու արեգն ես, կեանքի անշէջ վառարան
Խաւարի մէջ այս ահաւոր Աշխարհին
Ամէն ոք միշտ քու լոյսովդ կը վառին,
Դու յոյսերու՝ երազներու թանգարան
Քնքոյշ սրտեր, անուշ աչքեր, քու հուրովդ քու
սէրովդ կը վառին:

1923 Փետ. 15 Պէյրուիթ

Օ. Թ.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՔ

Ա. ԱՐԱՐ

Ա. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԾԱՆՈԹ.— Տեսարանը կը ներկայացնէ ծառախա-
ռըն մարգագետին մը. քիչ մը հեռուն առուակ մը. ա-
ւելի հեռուն՝ կանանչագարդ լեռնաշղթայ մը, բնմի աջ
կողմը՝ ծառի կանանչ հիւղ մը հաստատուած է:

Սագօ առանձին:

Սագօ.— (Ինքնին) Ի՜նչ գեղեցիկ տեսարան՝ ամէն
կողմ կանանչացած է. հեռուէն առուակը գլզլալով կը
հոսի, թռչունները կ'երգեն: Արեւը՝ զէնիթը հասած
է, ոչխարներս՝ այլեւս յոգնած են, ես ալ նստիմ այս
ծառի հովանիին տակ, (և կը նստի ու կ'սկսի զիտել
չորս կողմ)։ — Ի՜նչ երջանկութիւն, զոյգ մը սրտեր՝
որոնք իրենց բոյնը կը նորոգեն ուրախ զուարթ դայ-
լայելով: Աստուք ալ սիրոյ ի՜նչ բլրալը զիտեն, այո,
սէ՛ր, սիրել՝ սիրուիլ. դու աշխարհի լոյսը, երկնային
պատգամ, ամպերու ծխածան, անտեսանելի զէնք, կը
խոցոտես սրտերը՝ կը փշրես ամրակուռ զրահները, և
կը հրկիզես անթափանծելի սրտերը, ան ալ՝ մէկ ահ-
նարկով: (Սրինգը ծոծրակի քովէն հանելով) — Ե՛կ
անբաժան ընկերս, կ'կ, չրթունքներս որ տակաւին
մինչեւ այսօր, քեզմէ զատ ուրիշ մէկին չեն դպած,
սակայն այսօր՝ որ դարձեալ կը զնենք չուրթ չրթունք
ներու, կ'արժեմ թէ այս պահուն տարբեր սոցաւորու-
թիւն մը կ'զգամ վրաս, իբր թէ, մի աղջկայ այտերը
բլրային, այո Սօնայի այտերը. և կ'ընդունիմ, իբր թէ,

1. ՍՍԳՕ.— (հովիւ) հազուադէպ հովուական,
թեւիս տակը պայուսակ մը՝ գօտիին մէջ ատրճա-
նակ մը ու քովը սուր և վահան, 20 տարու, միջանասակ, և միշտ խրճիտ կեցուածքով:

2. ՍՕՆԱ.— հովուհի, 16 տարեկան, երկար
մազերով, գեղեցկադէմ և գիւղական մաքուր տա-
րագով, թեւիս տակը պայուսակ մը. սրինգը գոգ-
նոցի կապոցին մէջ խրած:

3. ՄԻՐՃԱՆ ՊԷԿ.— Աւագակապետ, տարիքը
30ը անցած, միջանասակ մեծ ու սև պեխերով,
յաղթանդամ, լազի թանկագին տարազ հագած,
զինուած՝ սուր, վահան և ատրճանակ, միշտ
խոպոտ ձայնով, գլուխը փուշէ-պաշլուխ մը:

4. ՄԱՐԿՈՍ.— Աւագակ, կատակախօս, տա-
րիքը 30, միջանասակ և թուխ մազերով:

5. ԽԱՉՕ.— Կարճահասակ, տարիքը 28, մէջ-
քէն խանչար մը, տարազը միեւնոյն:

6. ԲԱԳՐԱՏ.— Երկայնահասակ, զէնք և հա-
զուստ միեւնոյն:

7. ԿԱՐՕ.— Նիհարակազմ բայց առոյգ. թե-
թեւաշարժ, զէնք և տարազ միեւնոյն:

8. ՄՐԿՐ.— Սպասաւոր:

9. ՆԱՐՆԿԻԻԼ.— Սպասուհի, տարիքը 18,
դէմքով զուարթ և գեղադէմ:

10. ՆՈՐՄԱՆ — Եւրոպացի բժիշկ, մաքուր
հագուած:

զա՛յն կը համբուրեմ: (Սիրինզը կը նուագէ):

Դրե լե՛յ լե՛յ լե՛յ լե՛.

Դրե լե՛յ լե՛, լե՛ լե՛.

Դրե լե՛ լե՛, լե՛ լե՛,

Դրե լե՛. լե՛ լե՛ լե՛:

Հասակդ չիմար,

Հանդար՝ չի կենար,

Սո՛ւր սո՛ւր նայուածքիդ,

Սիրս չի դիմանար:

(Դարձեալ սրինզը կը զարնէ):

Դրե լեյ լեյ լեյ լե, եւայլն:

Երգ.— Զայնդ գրաւիչ

Դու ես իմ փրկիչ,

Երբ որ քեզ տեսնամ՝

Փարատիմ ամեն ինչ:

Սրինգ.— Դրե լեյ լեյ եւայլն:

Երգ.— Այրեցիր իմ արտիկ,

Աչնովդ խորտիկ,

Հազարի մեջէն,

Դու ես մեկ հասիկ:

Սագո.— Է՛հ...հ'ս հովիւ, Սօնան՝ հովուհի. ի՛նչ սքանչելի բարեբաղդութիւն, պիտի ըլլար եթէ այսօր իրարու հանդիպէինք, և յայտնէի իրեն, սրտիս սէրը: (Զարմանքով չորս կողմ կը նայի): Բայց՝ ո՛ւր գացին ոչխարներս, ոչխարներս: (Լսելով գուրս կելլէ):

Սօնա.— (Տեսարան կուգայ՝ վեր վար զննելով)... — Ի՛նչ զեղեցիկ ու քաջ աղամարդ մ'էր. որչափ աղւոր ձայն ունէր. անկեղծ սրտով զիս կը սիրէ, և իրաւունք ունի. ինք հովիւ՝ ես հովուհի, ի՛նչ սքանչելի դուգաղիպութիւն: (Կը նստի ծառին տակ)... Օ՛Ֆ... բաւական յոգնած եմ, քիչ մը հանգստանամ: (Սրինզը հանելով կ'սկսի նուագել):

Դրե լե՛յ լե՛յ լե՛յ լե՛.

Դրե լե՛ լե՛, լե՛ լե՛,

Դրե լե՛ լե՛, լե՛ լեյ

Դրե լե. լե՛ լե՛ լե՛յ:

Երգ.—

Թե նայիս յանկարծ,

Կրա՛նդ անկայծ,

Նեճովդ անճես,

Սիրս խոցոսես:

Սրինգ.—

Դրե լեյ լեյ լեյ լե եւայլն:

Երգ.—

Ո՛վ սիրուն Սագո,

Քեզմէ միշտ եմ գոհ,

Աչերդ եմ գոհար՝

Ո՛ւր ես, սիրահա՛ր:

Նոյն.— Իրաւ ալ սէրը անտես նեւ, մըն է, ան, ամենակարծր սրտերն անգամ կը խոցոտէ. ոչ գուր ունի՝ և ոչ ալ խղճմտանք. կամաց մը կը ծակէ՝ ու կանցնի, զալով դարմանին՝ դործ չունիս խենթի պէս գլուխդ առ լեռնէ լեռ պտըտիր, դարման մը կայ ան ալ եթէ բախտը ժպտի, առանց արկածներու և դժբախտութիւններու երկու սիրահար սրտեր իրարու միանան:

Սագո.— (Հեռուէն կ'երգէ տեսարան չեկած):

Վա՛յ լո՛ լո՛ լո, դու ըզգո՛ց,

Երգ.—

Սրտով սիրեց քեզ Սագո՛ց,

Երկինք բլլայ մեր վրկայ,

Տանք ձեռք ձեռքի բնեմք տօն:

Սօնա.— Ահա՛ կուգայ զէպի այս կողմը, կեցիր մէյմը պահուածիմ այս ծառի ետեւը, նայիմ ի՞նչ պիտի ընէ: (Կը պահուի):

Սագո.— (Տեսարան կուգայ չորս կողմ կը նայի ապշահար) Զարմա՛նք... հիմա հո՛ս էր. ո՛ւր գնաց, թռչուն չէր՝ որ ըսեմ թռաւ, նապաստակ չէր՝ որ առանկ չուտ փախէր, դեւ է՞ր, ի՛նչ էր, մէկէն ի մէկ

անյայտացաւ, կեցէք ասոր հետ խաղ մը խաղամ. միտքըս բան մը եկաւ, ես այն մեծ ծառին ետին պահուիմ եւ զինքը հեռուէն դիտեմ, թէ որ զինքը դանեմ՝ հըրեշտակի պէս պիտի պաշտեմ: Օ՛ք ասանկով չ'ըլլար, չէ՛ չ'ըլլար, պէտք է պահուիմ, եւ ինքը հիմա՛ պիտի երգէ, ինչպէս որ կազաւը սարի վրայէն կերգէ առանց նշմարուելու. (կը պահուըտի Սօնայի հակառակ կողմը):

Սօնա. — (Կամաց կամաց տեսարան կուգայ, զգուշութեամբ չորս կողմը զիտելով): ... Խեղճ տղայ, բռն կերպով զիս կը սիրէ, հասկցայ, հասկցայ, ալ՝ ամէն ի՛նչ լմնցած է: Հիմայ ես ալ իր երգի պատասխանը տամ:

Երգ. — Վայլե՛, լե՛ լե՛, ու լե՛ լե՛,
Քեզ կը բերեմ ես լայի,
Թե որ սերդ անկեղծ ե,
Սօնան քեզի համար ե:

Սագօ երգելով դուրս կելլէ:

Մօրդ կարը գուլալ ե,
Սագօն քեզի հալալ ե,
Սկուր գրկուիմք համբուրուիմք,
Աշխարհ մեզի համար ե:

(Երկուքը իրար գրկած՝ դուրս կելլեն: Միրճան պէկ եւ իր ընկերներով տեսարան կուգան):

Միրն. պէկ. — Իրաւ ալ աղուոր զէմը ունի, այնչա՛փ գեղեցիկ է որ՝ լուսինն կըսէ. զու մի՛ ծաթիր, իմ լոյսը կը բաւէ գիշերուայ խաւարը փարատելու:

Մարկոս. — Շիտակը ըսեմ Միրճան պէկ, ասաղեւրու թաղուհին է, ունց անոր բոլո՛ր աստղերու լոյսերը՝ բան մը չեն արժեր:

Կարօ. — Ո՛չ արեւ, ո՛չ լուսին, եւ ո՛չ ալ ասաղ, աշխարհի գեղուհին որ կ'ըսեն ճի՛շդ այս է:

Խաչօ. — Ձեր ո՛չ մէկին ըսածը կը հաւնիմ, փերբի՛ հուրիի՛ կ'ըսեն աս է եղեր, իրաւ ալ մէկ ակնթարտի մէջ՝ անյայտացաւ:

Մարկոս. — Ա՛խ... հապա ձայնը, սոխակ, դեղձանիկ, չեմ գիտեր ի՛նչ ըսեմ, մինչեւ հիմայ՝ կարծես թէ ականջիս կուգայ անոր երգի ձայնը: (Կերգէ. խումբովին կ'սկսին պարել, երբ որ կըսեն եկուր գրկուինք ու համբուրուինք, իրենք ալ՝ զիրար կը գրկեն):

Խաչօ. — (խնդալով) հա՛ հա՛ հա՛... ի՛նչ կընէք ընկերներ, խելքերնիդ թոցուցի՞ք:

Խումբը. — Հա՛ հա՛ հա՛:

Կարօ. — (Մարկոսին դառնալով) Է՛յ անկուտի, ինծի կերեւայ որ, Սօնայի հովը փշեց. խելքիդ եղած չեղածը՝ առաւ տարաւ:

Մարկոս. — (դարմանքով) Առա՛ւ տարա՛ւ... ի՛նչ ունիմ որ տանի: (ընկերներուն դառնալով) Եթէ խելք է, արդէն կըսէք թէ չունիմ: Տարա՛ւ... ի՛նչ բանս տարաւ, հա՛ հա՛ հա՛... հասկցայ, հասկցայ՝ փշոր մը սրտիկ ունէի տարածը ան է եղեր:

Խումբը. — (խնդալով) հա հա հա... հիմա գիտցար

Միրն. պէկ. — Ինծի՛ նայեցէք տղա՛ք, պարապ զուարճաբանութիւններով, ժամանակ չ'վատնենք. հիմա մութը կը կոխէ, իրենք ալ՝ այս ձորի մէջէն պիտի անցնին, մենք հիմայ երթանք, մուտքն ու ելքը բռնենք իրենց հօտերով միասին՝ ողջ եւ առողջ գերի տանինք:

Մարկոս ու Կարօ, դուք ետեւի կողմը կեցէք, մենք ալ՝ առջեւէն կը կարենք ճամբանին: (Աւազակները տեսարանին երկու կողմերը կը պահուին):

Սօնա. — (տեսարան կուգայ ուրախ զուարթ) ... Ո՛հ ի՛նչ աղուոր եւ քաջ տղամարդ մ'է Սագօն, սե աչքերով, սե յոնքերով՝ սեփսեւ մաղերով. ա՛հ... հապա նայուածքը, հողույս խորը՝ թափանցեց, տակաւին աչքերուս առջեւ կը տեսեմ անոր պաշտելի պատկերը:

Մարկոս. — (պահուըտած տեղէն գլուխը դուրս հանելով կըսէ կամաց մը) — Տեսա՞՞ր, ի՛նչ աղուոր ու խորոտիկ աղջիկ մըն է եղեր:

Կարօ.— Սո՛ւս ձայնդ չհանես, կը մօտենայ, կեցիր ես ազոռւի ձայն հանեմ դուն ալ դեղձանիկ, անանկ չէ՞ նա՛յէ. պըրա՛գ, պրա՛գ պրա՛գ:

Սօնա.— (չփոթած) Աստուած ի՛մ, այս ի՞նչ ձայներ են, արդեօք... պաշարուած ենք:

Կարօ.— (կ'սկսի սուլել) Իըդ, էըդ հո՛ւ, էըդ էըդ հո՛ւ:

Միւրն. պեկ.— (առանց յայտնուելու կը սուլէ) — Ուը՛դ ուը՛դ. ուըդ ուըդ հո՛ւ:

Սագօ.— (հեռուէն քիչ առաջուան երզը կրկնելով տեսարան կուգայ. Սօնան՝ մեծ շուարումի մէջ կը գտնէ): — Ի՞նչ կ'ըլլայ քեզի սիրելիս: (Ձեռքը Սօնայի ուսին դնելով) ինչո՞ւ դունատեցար, խօսէ՛ նայիմ, ի՞նչ ունիս:

Սօնա.— (այլայլած և կցկտուր ձայնով) — Այս տեղը ինձի համար խորհրդաւոր կ'երեւայ, անանկ կ'ըզգամ որ մեզի համար վտանգ մը կ'սպառնայ. որչափ կարելի է, չո՛ւտ հեռանանք այստեղէն:

Մարկոս.— (պահուած տեղէն) Պըրա՛գ, պրա՛գ, պրա՛գ:

Կարօ.— (նոյնպէս) Ուըդ ուըդ հո՛ւ, ուըդ ուըդ հո՛ւ:

Սագօ.— Բան չկայ, թռչուններն են. մութը պատած ատեն, ամեն մէկը իր տեղը կը նստի ու կ'երգէ:

Սօնա.— Բիչ առաջ ըսի որ հոս դաւադրութիւն մը կայ (կցկտուր և ցած ձայնով) անպայման պաշարուած ենք աւազակներու կողմէ:

Միւրն. պեկ.— Ուը՛դ ուը՛դ, հու հո՛ւ... (Աւազակները ամէն ոք իր պահուած տեղէն գլուխը դուրս հանելով՝ կ'սկսին զիտել խոժոր և անարկու. նայուածքով):

Սօնա.— (Աւազակները տեսնելով երեսի գոյնը կը նետէ) Պաշարուած ենք, օգնութի՛ւն օգնութի՛ւն:

Սագօ.— (ատրճանակը քաշելով կը կրակէ, դնդաւ կը պարապ կերթայ, յետոյ ինքնին գալով խրոխտ, կերպով): Դո՛ւք վատեր էք, մէկի դէմ՝ հինգ կուգաք: (Բարկութեամբ) Եթէ դուք քա՛ջ էք, և պատիւ ունիք

մէկ-մէկ կ'ուգաք վրաս, անաւասիկ պատրա՛ստ եմ ձեզ պատասխանելու:

Միւրն. պեկ.— (ընկերներուն դռնալով) Ճիշդ է, իրաւունք ունի, մենք վատութիւն ըրինք, (սուրը քաշելով): Քեզ տեսեմ Սա՛ջօ, առաջ անցիր, պէտք է որ տուած պայմանը ընդունինք. պատուոյս վրայ կ'երդնում որ չի պիտի դրժեմ:

Խաչօ.— (սուրը քաշելով կը յառաջանայ) Պատրաստ եմ: (նախ ընկերներուն կը մօտենայ և ամենուն աջ ձեռքերը կը սեղմէ, ապա Սագօի ձեռքը սեղմելով մէյմէկ վահան կը բերէն):

Սագօ.— Սուրը պատեանէն հանելով կը մօտենայ և վահան մը առնելով կ'սկսին երկուքը վահանախաղի: (Բարկութեամբ սուրը վեր վար շարժելով՝ կը դարնէ ինչօր մը թւին):

Խաչօ.— (Ձեռքի սուրը վար կ'իյնայ և ժամանակ չ'գտնելով դարձեալ սուրը տոնելու՝ երկու ձեռքերը վեր բարձրացնելով անձնատուր կ'ըլլայ):

Սագօ.— (Միշտ պատրաստ կը կենայ, չորս կողմ նայելով, սուրը ձեռքը բռնած):

Միւրն. պեկ.— Մե՛ղք կերած հացիդ, դո՛ւ ետ եկուր: Մարկոս, քե՛զ տեսեմ, ասոր հասակդ ցոյց տուր:

Մարկոս.— Եկուր նայիմ գառնուկս, եկուր. այսօր՝ դու մեր որսն ես, փառաւո՛ր կեր մը պիտի տանք թռչուններու և զաղաններուն. որքան ալ գերուկ ու ճարպոտ ես:

Սագօ.— (բարկութեամբ) Վա՛տ քեզի, հիմա՛ քու դասդ կուտամ. տես թէ ո՞վ կեր կըլլայ, ես՝ թէ դուն: (Իրարու ձեռք սեղմելէ յետոյ՝ կ'սկսին վահանախաղի):

Մարկոս.— (շարունակ Սագօի հարուածներուն պատասխանելով): Սօնայի սէրը՝ սրտիդ մէջ առիւծ մը պատրաստեր է: (Հա՛հա՛հա...) Մարմինս կը քերուի. թո՛ղ քերէ, ես ինչո՞ւ յոգնիմ: (Բարկութեամբ սուրը

վեր վար շարժելով՝ կայծակի արագութեամբ ծանր հարուած մը կիջեցնէ Սադօի գլխուն:

Սադօ.— (Նախադգալով վառնալը՝ մէկ կողմ կը ցատկէ կազաւի պէս:

Մարկոս.— (Հարուածը պարապ երթալուն, կիյնայ ու շարժուելին վրայ, սուրը ձեռքէն մէկ կողմ իյնալով):

Սադօ.— (Անմիջապէս Մարկոսի սուրը կ'առնէ, իրենը պատեան դնելով):

Մարկոս.— (Հաղիւ գլուխը վերցուցած՝ կը նայի իր հակառակորդին):

Սադօ.— (Բարկութեամբ՝ և հրամայական կերպով): Անձնատուր եղիր որ կեանքդ քեզ չնորհեմ. չ'ըլլայ որ պղտիկ շարժում մը ընես, լաւ դիտցած եղիր որ կեանքդ վրայ կուտաս:

Միրն. պեկ.— Հասկցանք, հասկցանք, յաղթը՝ ւա՛ճ է. կ'ընդունինք:

Սադօ.— (Մէկ կողմ քաշուելով՝ սուրը վար կ'առնէ):

Մարկոս.— (Ոտքի կ'ելլէ ամօթահար, դետին նայելով՝ ետ ետ կ'երթայ):

Սադօ.— (արհամարհանքով) Ահա՛ սուրդ, քեզ կը չնորհեմ:

Միրն. պեկ.— (Պառնայով Սադօին) Հիմայ՝ կարող էք հանգստանալ, յետոյ մենք իրարու հետ կը չափուինք: Խա՛չօ դու Սօնան առ՝ և մեծ զգուշութեամբ առուակին մօտը տար, ո՛չ աւելի հեռուն:

Սադօ.— Ո՛չ ո՛չ, առ այժմ ե՛ս եմ յաղթական. որով դու բնա՛ւ իրաւունք չունիս Սօնային իշխելու. երբ որ յաղթեցիր՝ այն ասան կարող ես: (Ծխամորճը (բիւրը) հանելով և ծխախոտ պարկը որ գոտիի քովէն կ'ախուած է, մէջէն ափ մը ծխախոտ հանելով՝ կը լեցնէ ծխամորճին մէջ և կայծքարը հանելով կը վառէ և կ'սկսի ծխել, մէկ կողմ նստելով):

Միրն. պեկ.— (Ընկերներուն դառնալով) Ինծի կ'ե-

րեւայ որ վարպետի հետ դորձ ունինք, հիմա կարգը ինծի եկած է, դուք բան մը չ'կրցաք ընել: (Սադօին դառնալով) կը մեղքընամ քեզի, չե՛մ ուզեր քեզ պէս քաջի մը արեւը մարել, լա՛ւ է որ անձնատուր ըլլաս՝ կեանքդ վրայ տալէ առաջ:

Սադօ.— Ինծի համար՝ առանց Սօնայի, կեանքը տանջանք մէ, առանց անոր՝ հանգստութիւն չ'պիտի ունենամ: Լա՛ւ է մեռնիլ՝ քան թէ անոր սղէկատուր ձայնը իմանալ, Ահաւասիկ, պատրաստ եմ, կամ. կեանքս վրայ կուտամ, և կամ նպատակիս կը հասնիմ:

Միրն. պեկ.— Քեզ կըսեմ որ՝ դու տակաւին ապրելու ես, որովհետեւ երիտասարդ ես, վայելելիք օրեր ունիս՝ լա՛ւ է որ ետ կենաս այդ նպատակէդ, և անձնատուր ըլլաս:

Սադօ.— Դժբախտաբար՝ այդ խօսքերդ արդիւնք չունին ինծի համար, աւելի լաւ է մեռնիլ պատուով՝ քան թէ վատութեամբ անձնատուր ըլլալ: (Ոտքի կ'ելլէ սուրը քաշելով):

Միրն. պեկ.— Լա՛ւ. քանի որ յորդորներս չ'լսեցիր և խօսք չ'ես հասկնար, պէտք է որ սուրովս՝ քեզ խօսք հասկցը՛նեմ:

Միրն. պեկ.— (նախ ընկերներուն՝ և ապա Սադօի ձեռքը սեղմելով ետ ետ կերթան մէկ մէկ վահան առած՝ և սրերնին պատեանէն հանելով իրարու աչքերուն մէջ կը նային խոժոր ու անարկու նայուածքներով՝ յօնքերնին պոստած ու զիրար կը հարուածեն առաջ ետ երթալ գալով: Միւս աւաղակները ապշահար կը դիտեն: Սուրերը վահաններուն դարնուելով կը չառաջեն, երկու մարտիկները ոստոստելով զիրար կը հարուածեն չնչառապառ):

Միրն. պեկ.— (Սադօն յանկարծակիի բերելով՝ թիթեւօրէն Սադօի ձախ թեւի երկու տեղէն կը վի-

բաւորէ): Ահաւասիկ երկու տեղէն վիրաւորուեցար, դեռ շարունակե՛լ կուզե՞ս, անձնատուր եղիր՝ որպէսզի կեանքդ քեզ նուիրեմ:

Սագո.— (Շարունակ հարուածելով): Սաոնք երբէ՛ք վէրք չեմ համարեր, քիչ մը քերուածք է, հոգչէ: (Սուրը վեր վար շարժելով՝ մահացու հարուած մը կիջեցնէ Միրճան պէկի աջ ուսին):

Միրն. պէկ.— (Թէեւ ետ ետ կը քաշուի՝ սակայն հարուածը կ'ստանայ, բայց ինքզինքը չ'զղացած կը կը ձեւացնէ: Զայրագին սուրը կը զարնէ Սագոի կուրծքին ըսելով): Ա՛ռ քեզ, դաւա՛ճան:

Սագո.— (գետին իյնալով) Անզգա՛մ եթէ ե՛մ ե՛ս, չը չը մեռ նի՛:

Միրն. պէկ.— (քրտնաթաթախ) Որչափ ալ զօրաւոր է եղեր, եթէ փոքրիկ անզգչութիւն մը ընէի՝ կեանքըս վրայ կուտայի:

Մաբկոս.— Ե՛ս ալ զայն ասանկ ճարպիկ չէի կարծեր՝ արհամարհելով զինք աչքի չ'առի, բայց հիմայ կը հիանամ իր ուժին մեծութեանը վրայ:

Միրն. պէկ.— Տղա՛ք. չո՛ւտ բրէք. առէ՛ք Սօնան՝ և քարայր տարէք: (Աւաղակները դուրս կելլեն տեսարանէն):

Սագո.— (քիչ մը լո՛ւռ, ու անշարժ մնալէ վերջ կամա՛ց կամա՛ց կը նստի): Աստուած իմ, ո՛ւժ տուր, ո՛ւժ, երթամ աղտալիմ այս անօրէններու ձեռքերէն: (կամաց կամաց ոտքի կ'ելլէ): Անօրէններ, եթէ չ'մեռնիմ, ձեռքէս չէ՛ք ազատիր:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

Գի՛ն՝ Պէյրուք Եւ Լիբանան 5 Ս. Դ.
Սուրիա Եւ Արսասանան 1 Ֆրանկ

ՄՏԱԾՈՒՄԻ ԵՒ ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ՇԻԹԵՐ

Առանց արեւի կեանք, եւ առանց սիրոյ՝ աշխարհ չկայ:

* *

Առաքինի կինը, փրկարար հրեշտակն է յուսահատ մարդուն, իսկ վատ կինը՝ քանդողն է:

* *

Ժողովուրդը՝ զանձ մըն է, երգիչը՝ անոր դուռը, իսկ նուագը՝ բանալին է:

* *

Ճշմարտութիւններ կան՝ որոնց յեղեղումը, հանգէպ հասնող սերունդին, ստրկացումն է բոլոր այն վերելքներուն, որոնց կը ձգտի:

Գ. ԱՆՍՓՈՓ

«ՍԻՐՈՅ ՓՈԹՈՐԻԿԸ» 2րդ պրակ

Բ. ԱՐԱՐ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. ՍՕՆԱ.— հովուհի
2. ՄԻՐՃԱՆ Պէկ.— Աւագակապետ
3. ՄԱՐԿՈՍ.— Աւագակ.— Կատակախօս
4. ԿԱՐՕ.— » »
5. ԲԱԳՐԱՏ.— » »
6. ԽԱՉՕ.— » »

Տեսարանը կը ներկայացնէ քաղաք մը. պատէն կախուած են հրացաններ, դաշոյններ եւ վահաններ: Նստարանի տեղ քաղ ու ցեխով պատած մէկ ծուկն քաղ-ծրուքեամբ եւ մի քիչ լայն 1 (սափու) մը վրան որսի կենդանիներու մորթեր փռուած:

Մ. ձ. Պէկ եւ Մարկոս (նստած են ծալապատիկ. Կարօ ռսփի վրայ):

Մ. ձ. Պէկ.— Ո՛ւր մնացին իրաւունքս եւ Բագրատը:

Կարօ.— Ո՛ւր պիտի մնա՛ն. հիմա կուգան:

Մարկոս.— Դու չե՞ս զիտեր որ իրաւունքս վարպետ է:

Մ. ձ. Պէկ.— Իրաւ ալ քա՛ջ տղամարդ մ'էր. եւ թէ ուրիշ մ'ըլլար, անպատճառ կեանքը վրայ կուտար. ամէնքս ալ մէկիկ—մէկիկ պիտի անչնչացնէր:

Մարկոս.— Ես ալ որ հետը չափուիլ կ'ուզէի, չէի յուսար այսպէս խայտառակուիլ: Ի՛նչ ընեմ. զինքը աչքի չ'առի, կարծեցի թէ, յիմարի հետ է գործս:

Կարօ.— Է՛յ ապուշ: Դու յիմար ես. առջեւդ կեւ ջողն ա՛լ յիմար կը կարծես. միշտ այսպէս է արդէն: Սմէն մարդ, ինքզինքով կը չափէ զիմացիներ:

Մարկոս.— (Կարօին դառնալով): Աւանակ. դու ես խենթը. ես կ'ըսեմ որ կուտ չունիմ. սակայն խենք

Ծանօթ. 1. Սափու. գաւառաքաղաք մ'է, որ կը նշանակէ քաղաքի տեղ եւ աղիւսէ ցեխով շինուած սենեակի մէջ եւ կամ գաւիթի մէջ պատի տակ շինուած նստիկ տեղին (սափու) կ'ըսեն:

Հեղինակ

դուժիւնը չե՛մ ընդունիր: Հա՛, հա՛, հա՛... Սօնա՛ն
Սօնա՛ն. անոր ձայնը՝ առաւ տարաւ. ի՛նչ որ ունէ՛ի.
բայց... բայց խելքս...:

Կարօ.— Հապա ի՞նչդ տարոււ նայինք. Սօնան հոս
է. ինչ որ տարած է, ե՛տ կ'առնենք իրմէ:

Մարկոս.— Մարկոս տուաւ.

Հովր տարաւ.

Գեղածիծաղ,

Սօնան առաւ:

Կարօ.— Մագերը զանգուր

Սիրք՝ մաքուր,

Մեցի ի՛նչ բնեցի.

Սերն է խիս կոյր:

(Այսպէս կ'երգեն երկուքը եւ կը պարեն):

Մ. ձ. Պեկ.— Կարօ՛ գնայ տես խաչօն ի՞նչ եղաւ.
նայինք կառավարութիւնը ի՞նչ կը խորհի. խուզար-
կութեան կ'ելլէ, թէ՛ չէ՞: Բագրատն ա՛լ ուշացաւ.
գիւղ զրկեցի, որ մեր երէկուայ գէպքի մասին տեղե-
կութիւն մը բերէ. հիմա ո՛ւր որ է, կուգայ:

(Ոսնածայն. Բագրատ տեսարան կուգայ.)

Բագրատ.— Ամէ՛ն ինչ՝ կարգին է Միրճան Պէկ,
լաւ մը հասկցայ. մեր մեռած կարծած Սագօն, վերա-
ւոր վիճակով մինչեւ գիւղը հասեր է. Գիտ խաչօի
տունը տարեր են զինքը. հո՛ն ամէն անցած դարձածը
պատմեր է: Իբր թէ մենք Սօնան առեւանգելու ու ոչ-
խարները յափշտակելու մտքով վրան յարձակեր ենք.

Մ. ձ. Պ.— Այս տեղեկութիւնները որ տուիր՝
չատ լաւ են. հիմա սպասենք խաչօին. տեսնենք ի՞նչ
տեղեկութիւն պիտի բերէ քաղաքէն:

Կարօ.— Ի՞նչ լուրի կ'սպասես. կառավարութիւնը
գործ չունի հովիւ աղջկայ մը համար զօրքերը լեռնե-
րը պիտի ձգէ. նախ քաղաքին մէջ եղած խառնաշը-
ւիթութիւններուն վերջ մը թող տայ, յետոյ մեր ե-

տեւէն գայ:

Մարկոս.— Շիտակը ըսեմ, իրաւունք ունի Կա-
րօն. մարդիկը գործ չունին, լեռնե՞րը պիտի իյնան.
ո՛ր հովը տարեր է խելքերնին: Հա՛, հա՛, հա՛...
(խնդալով)

Մարկոս տուաւ,

Հովր տարաւ՝

Սօնա՛ն առաւ.

Կառավարութեան՝

Գործ մը բուսաւ:

(խնդալով) Հա՛, հա՛, հա՛...

Խաչօ.— (Տեսարան կուգայ):

Մ. ձ. Պեկ.— Ըսէ՛ տեսնեմ, Խաչօ, ի՛նչ կ'անցնի
կը դառնայ քաղաքին մէջ. կառավարութիւնը ի՞նչ
դիտաւորութիւն ունի:

Խաչօ.— Ի՛նչ ըսեմ. կառավարութիւն ըսածդ եր-
բե՛ք կարեւորութիւն չի տար այդ տեսակ գործերու.
գալով ոստիկանութեան՝ քանի մը հարց ու փորձ ը-
րաւ, սակա՛յն երբ տեսաւ որ խնդիրը աղջկայ վրայ
է, ընկրկեցաւ:

Մ. ձ. Պ.— Լա՛ւ. ուրեմն ամէ՛ն ինչ կարգին է.
մենք այլեւս կասկած չունինք. միայն քիչ մը զգու-
շութիւն ընկու ենք:

Խաչօ դու դարձեալ գիւղ կ'երթաս եւ պէտք եղած
առեւելիքները կը բերես: Բագրատ, դու եւ Կարօն, մօ-
տակայ լերան ճամբան գացէք, տեսէք թէ կարաւան
կա՞յ: Մա՛րկոս, դու ալ հոս կը մնաս պահակութեան
համար: (Ամենք դուրս կ'ելլեն):

Մ. ձ. Պ.— Ես երթամ հանգստանամ: (Ըսելով
դուրս կ'ելլի տեսարանէն):

Սօնա.— (Տեսարան կուգայ բոլորովին փոխուած.
մագերը անխնամ, քափքփած ուտելուն վրայ, իսկուր
դիւմով նուաղկոտ ձայնով վեր վար երթեկելով):

Անօրէններ... դո՛ւք ոճրագործ հրէշներ էք: Ձեր ուրախութիւնը՝ ուրիշներու արցունքներուն մէջ կը փնտռէք. կեանքերնիդ՝ այլոց մահուան, իսկ երջանակութիւնը՝ օտարներու անբախտութեան մէջ: Դո՛ւք բուերու կը նմանիք, որոնք միմիայն աւերակներու մէջ կը պահուին, կ'ուզեն իրենց չորս կողմը աւերակ ու ամալի դառնայ, գերեզմանատան պէս:

Ո՞վ Տէ՛ր, արդեօք ա՛յս էր մեր երկուքին անբախտ ու սե՛ւ ճակատագիրը, արդեօք մե՞զ ալ աշուղներու անբախտութեան պիտի ենթարկես. անոնց սեւ ճակատագրէն մե՞զ ալ բաժին տուիր: (Բարկութեամբ):

Ո՛չ, ո՛չ, ես ճակատագրի չեմ հաւատար, չեմ թողուր որ բախտս ճակատագրիս ենթարկուի. անպայման՝ հնարք մը մտածելու եմ այս ճիւղներու ձեռքէն ազատելու համար: (Չորս կողմը լաւ մը դիտելէ յետոյ, կը նստի սափուի վրան:)

Ե՛հ միտքս լոյս մը ծագեցաւ: (Երկու ձեռքերը ծընօցի դնելով. մի քիչ լո՛ւռ անխօս. յետոյ ուրախ դիմֆով ոտքի կ'ելլէ, ուշադրութեամբ չորս կողմը լաւ մը նայելով՝ դարձեալ կը նստի:)

Աղուո՛ր գաղափար մը յղացայ. կեցէ՛ք. հիմա կը տեսնէք, մարդս իր ճակատագիրը կ'որոշէ թէ բախտը. ես ճակատագրին չեմ հաւատար երբէ՛ք երբէ՛ք: (Բարկութեամբ եւ վնասական ձեւով ու ձեռքի շարժումով:)

Մարդս պէտք է ինքը իր ճակատագիրը որոշէ ու կա՛մք, կա՛մք պէտք է ունենայ երբ բան մը կ'որոշէ:

Ես այս ոճրագործներուն կեանքին հետ աղուո՛ր խաղ մը պիտի խաղամ. յետոյ կը տեսնէք թէ, ի՞նչ կրնայ ընել կամքը, ո՛չ ճակատագրի, և ո՛չ ալ բախտի կը հաւատամ:

Նպատակս իրագործելու համար, պէտք է որ՝ միջոց մը խորհիմ:

Ես ամենուէն ալ կեղծ սէր մը կը յայտնեմ, որս պէսզոր որոշումս գործադրեմ. ամէն մէկին նուէր մը կուտամ. երբ ասանկով չահիմ, առանց իմ կեանքս վտանգելու, և պատուոյս արարք մը բերելու, ամէնքն ալ մէկիկ մէկիկ սպաննել կուտամ, աչքիս առջև: Աս, այսչափ. մնացածը յետոյ կը խորհիմ: (Ոտնաձայն կուգայ, դուրս կը նայի): Հա՛, ինքն է. Մ. ձ. Պէկը հիմա կուգայ: (Գլուխը շարժելով): Անանկ բուռն սէր կը յայտնեմ իրեն որ՝ խել՝քը զլիւն կ'առնեմ:

Մ. ձ. Պէկ.— (Տեսարան կուգայ կլկակը ձեռքը յամրաբայ, խոխոս ու գոհունակ դիմֆով:)

Ո՛հ... հոգեա՛կս. ի՞նչ կը մտածես, ըսէ՛ նայիմ. ի՞նչ ունիս, այլեւս աշխարհը քուկդ է. հոս ազատ ես, հրամայողը, իշխանութիւն դու ես, բա՛ւ է որ հրամայես, ու ամէն ինչ կատարեալ եւ պատրաստ պիտի դռնես: (Սափուի վրայ կը նստի, Սօնայի մօտիկը:)

Սօնա.— Ձեր չնորհիւ ամէն տեսակ ազատութիւն կը վայելեմ. հերիք է որ ձեզ պէս հռչակաւոր տիտղոսով, Մ. ձ. Պէկի մը կենակիցը ըլլալու երջանկութիւնը ունենամ:

Մ. ձ. Պէկ.— (Սիրային ակնարկ մը կը նետէ Սօնայի աչքերուն մէջ, եւ ուրախ դիմֆով կ'ըսէ:)

Միթէ լոյսն ու ջերմութիւնը արեւէն կը բաժնուլի՞ն:

Սօնա.— Երբէ՛ք...:

Մ. ձ. Պէկ.— Այնպէս ալ՝ Սօնան ու Մ. ձ. Պէկը իրարմէ չեն բաժնուիր: Դո՛ւ, իմ հոգիս, իմ կեանքս, պահապան հրէշտակս ես, քեզմով պիտի դռնեմ փրկութիւնս. նաեւ պիտի մոռնամ իմ ահարկու, եւ մահաառօտուր անցեալս:

Այո՛, անցեալ մը որ արեան զետեքէ, ահազգու և մորկաշունչ փոթորիկներէ, չղթայական զնտաններէ, և հիմա ալ հոս կը կազմուի ներկան, հո՛ս քու

չքնաղ ու սիրասուն երեսդ զիտելով լեցուած, որուն արժանի չեմ:

Սօնա.— (Խնդում երես): Խնդրեմ այդ տեսակ խօսքեր մի ըսէք, ես արժանի չեմ Ձեր այդ տուած գովասանքներուն:

Մ. ձ. Պեկ.— Ձեզ ծնող մայրը, երկնից ծիածանի տակ նստած, արշալոյսի ժամանակ, Ձեզ լոյս աշխարհ բերած է. հորինեցու փերինեցու գոհարադարչ բարձրու մէջ դրած է Ձեզ: (Այս խօսքերը ըսելով՝ ինքզինքը երգի մէջ կը կարծե եւ կ'սկսի յետագայ գովասանքները՝ իր վրայօք ըսել:)

Շուշան մեխակ,
Վարդ մանուշակ,
Գոյն գոյն ծաղկունք
Պես պես բուրմունք:

Իմ բոյրին պես,
Չը գրայ ես,
Խնձոր նարինջ,
Հոսով ոչինչ:

Ես եմ մինակ,
Անգին մի ակ,
Մշին անյոյս՝
Կը բաշխեմ լոյս:

Մնայ երբ որ
Իրա՛ւ ալ որ
Աշխարհին մէջ
Լոյսն եմ անեղ:

(Այս երգը լնցնելու ասեմ ինքզինքը մոռացութեան տալով, շարունակ վեր նայելով կ'երթայ կու գայ աջ ու

ձախ, առջեւի պատը չ'սեսնելուն, շիբ շիսակ կ'երթայ եւ ինքզինքը պատին զարնելով՝ ես ես կը փառուի. նախ քիբը բռնած, ապա երկու ձեռքերը վեր վերցնելով):

Հա՛հա՛ հա՛հա՛... Ի՞նչ է. երա՛զ, երեւակայութիւն չէ՞նէ՞ խելքս թոցուցի:

Սօնա.— Բան մը չկայ. մարդս երբեմն սաստիկ յուզմունքէն, ինքզինքը դժոխաց բոցերու մէջ կը կարծէ. ուրախութենէն ալ՝ թագաւորական գահի վրայ բազմած կը կարծէ. արդէն յայտնի է, գծագրիչը, ծառադարձ տեսարան մը գծած պահուն, ինքզինքը եղէմ մի մէջ կ'զգայ, իսկ թշուառներու պատկեր մը յօրինած ժամանակ, խրճիթներու մէջ կը կարծէ ինքզինքը:

Մ. ձ. Պեկ.— (Կը նստի իր առաջուան տեղը. կըլկըլակը դարձեալ կըսկսի փաշել. գլուխը շարժելով մինչեւ իրանը. աջ ու ձախ նայելով՝ գոհունակ արտով:)

Սօնա.— Բանաստեղծ մը, սիրային վէպ մը գրած միջոցին, ինքզինքը փերինեցու, հուրինեցու եւ կամ՝ թագաւորական պալատներու մէջ կ'զգայ: Նկարչի նըրբագիծ եւ թեթեւաշարժ վրձինի ծայրէն, երբեմն աւրիւն արցունք, երբեմն ժպիտ, ատեն մ'ալ զայրոյթ, ու ահաբեկիչ տեսք. կան միջոցներ ալ՝ որուն ծայրէն ոսկի, աղամանդ՝ եւ պէս պէս գոհարեղէններ կը թափին: Ան, թէ կը կաողեցնէ, եւ թէ կը հան....

Մ. ձ. Պեկ.— (Կը փռնգայ): Հա՛բ չի՛....

Սօնա.— Հանդարտեցնէ անհուն ծովը: Մէկ աւերթարդի մէջ ամենաչքեղ տեսարանը աւերակոյտի՝ եւ հրդեհի բոցերու կը վերածէ:

Բանաստեղծի գրչի ծայրէն նոյնպէս թէ արիւն, թէ արցունք կը կաթի, ու ներկաներու աչքերէն ալ՝ արցունք, եւ սրտերէն արիւն կը հոսեցնէ:

Ան ինքզինքը իբր թագաւոր՝ եւ տէր կը կարծէ, երբեմն ալ որբերէն ա՛լ աւելի թշուառը, եւ իր աչքեւ

բէն յորդառատ մարդարիտներ գլորելով՝ կ'արտասուէ,
գրիչն ալ իր հետ արտասուելով:

Նկարչի եւ բանաստեղծի սրտերը ամենափափուկ
են, անոնց սրտերը կը նմանին քնարին, որուն լա-
րերը աղէկաւոր եւ սրտաճմլիկ ձայներ կը հանեն:

Ահա անոնց սիրտը եւ ահա Ձերը, որ անոնց կը
նմանի:

Մ. ձ. Պեկ. — Ո՛հ... ի՛մ պաշտելիս, ի՛մ հրեշ-
տակս. ես չունիմ այդ բանաստեղծի սիրտը ու հոգին՝
որ կարենամ քեզ պէտք եղած անունը տալ:

(Ոսնաձայն կուգայ):

Մարկոս. — (Տեսարան կուգայ չորս կողմ նայելով):

Կարօն եւ Բաղրատը՝ որ լերան կողմը գացած է-
ին, վազելով ու աճապարանօք զէպի մեր կողմը կու-
գան. զիտակը աչքիս դրած՝ կը զիտէի, անանկ կը
վազէին որ՝ կարծես թէ, մէկը կը հալածէր զիրենք:

Մ. ձ. Պեկ. — Հոգ չէ՛, հիմա կուգան. միայն նա-
յէ թէ իրենց ետեւէն հետապնդող կա՞յ թէ ոչ. չուտ
զիտարան ն՛լ, եւ լուր մը բեր:

Մարկոս. — (Դուրս կ'ելլէ)

Մ. ձ. Պեկ. — Եթէ ամբողջ աշխարհը վրաս գալու
ըլլայ՝ դարձեալ իմ մէկ մազիս չեն կրնար դաչիլ. այս
վայրը որ կայ, Միրճան Պէկը՝ յաղթո՛ղ չկայ:

Սօնա. — Ինծի չա՛տ խորհրդաւոր կ'երեւայ այս
քարայրը. թէեւ մէկ քանի խցիկները պտտեցայ, սա-
կայն՝ ամէն ծակ ու ծուկերը գիտնալու համար, շա-
բաթներ ու ամիսներ պէտք են:

Մ. ձ. Պեկ. — Սիրելիս դու չա՛տ անկեղծ ես ինձ
հանդէպ. պիտի յայտնեմ քեզ այն ամէն գաղտնիքնե-
րը, որոնք տակաւին ընկերներուս չեմ յայտնած:

Մարկոս. — (Տեսարան գալով): Ահա եկան: (Ըսե-
լով դուրս կ'ելլէ տեսարանէն):

Մ. ձ. Պեկ. — Շո՛ւտ հոս թող գան:

Սօնա. — (Դուրս կ'ելլէ տեսարանէն):

Բագրատ. — (Տեսարան գալով): Ի՛նչ ըսեմ. հինգ
կարաւան իրար միացած, լեռներէն պիտի անցնին.
հիմա բռները վար իջեցուած են, հանգչելու համար.
երեկոյ ըլլալուն չեն համարձակիր անցնիլ. մինչեւ
արշալոյս պիտի սպասեն:

Կարօ. — (Տեսարան կուգայ): Ի՛նչ սքանչելի ու
փառաւոր որս, ճոխ պաշար, մեծ հարստութիւն, ա-
նրսպառ գանձ. ժամանակ չը վատնենք. որսը մեր ոտ-
քը եկած է, ի՛նչպէս չը բռնենք:

Մարկոս. — (Տեսարան գալով): Է՛հ... Ի՛նչ խա-
պար. ինծի կ'երեւայ որ, լաւ լուր մը բերեր էք:

Կարօ. — (Ձեռքը վեր վերցնելով): Մե՛ծ կարաւան
մը Մարէն ելած է, Պաղտատ երթալու. անկից ալ Թաւ-
րիզ — Թէհրան. թաղաւորավայել ընծաներով բեռնա-
ւորուած է եղեր:

Մարկոս. — (Խնդալով): Հա՛, հա՛, հա՛... հապա
չըսե՞ս. որսը դուռը եկած է, Մարկոս խապրիկ չունի:
Հա՛, հա՛, հա՛...

Մ. ձ. Պեկ. — Կարօ մէյ մը գնա տե՛ս, ինչո՞ւ ու-
շացաւ Խաչօն:

Կարօ. — (Դուրս կ'ելլէ տեսարանէն):

Մարկոս. — Որսը եկեր դուռը կեցեր.

Իսկ որսորդը լուր մը չունի.

Մեր լեռներէն, կարւան կ'անցնի,

Ապուռ Մարկոս խապրիկ չունի:

Դրա լա՛ լա՛ լամ, դրա լա՛ լա՛ լամ:

Դրա լա՛ լա՛ լամ, դրա լա՛ լա՛ լամ:

Յիմար Խաչօն, գիւլը գնաց,

Ոսքը կոսրաւ հոն տեղ մընաց.

Մենք այս տեղը, ենք անօթի,

Ո՛ւր մնացիր, շո՛ւն շան որդի:

Դրա լա՛ լա՛ լամ, դրա լա՛ լա՛ լամ:

(Կարօ եւ խաչօ տեսարան կուգան:)

Մարկոս.— (Կ'երգէ ու կը պարէ. յետոյ խնդալով:)
Հա՛, հա՛, հա՛, ինք է ինք, խաչօն (կակագելով) չը
չընամ խաբուած:

Խաչօ.— (Երեսը կաս կարմիր ֆրսնաքոս:)

Մայր մը կ'ուզեմ մե՛կ հալապի.

Տղայ բերէ, բայց Ձեկալի.

Դրպանը դնէ կո՛ւտ լեպլեպի,

Բռնէ քեռն ու պսի:

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

Մարկոս.— (Մօտենալով խաչօին): Ի՞նչ, ի՞նչ ըսիր.
չի հասկցայ. մէյ մըն ալ ըսէ նայիմ:

Խաչօ.— (Դարձեալ կ'երգէ միեւնոյն երգը:)

Մարկոս.— (Նախ առանձին, յետոյ խաչօի քեռն
բռնելով կ'սկսին պարել ըսելով): Աւելի լաւ է որ մի-
ասին պարենք:

Խաչօ.— Ինծի կ'երեւայ որ, դուն պարը չատ կը
սիրես: (Մնացածներն ալ կ'սկսին պարին մասնակցիլ,
մեկ-մեկ գալով:)

Մ. ձ. Պեկ.—

Որսը եկեր դո՛ւռը կեցեր,

Շատ ուրախ է սրտերը ձեր.

Ամենքս ալ պիտ խաղանք պար,

Ձենքերնիս լաւ, առատ կապար:

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

Մարկոս.—

Մեծը երգիչ, փո՛քը երգիչ,

Երգ ու պար ալ պէտք է մի քիչ.

Երբամ մաղով բերեմ չամիչ,

Կարմուկ խնձոր դեղին նարինջ:

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

(Ըսելով դուրս կ'ելլէ տեսարանէն):

Խաչօ.— Ինծի կ'երեւայ որ՝ այս ուրախութիւնը
անտեղի չէ, անպայման բան մը կայ: Աղբա՛րք, չը
թողուցիք որ, երկու խօսք խօսիմ. եկայ չեկայ, պա-
րելու սկսաք:

Կարօ.— Ի՞նչ. հապա գործերնիս ի՞նչ է. կէր ու
խում, երգ ու պար, զէնք ու լիւ:

Մարկոս.— (Մաղին մեջ չամիչ, նարինջ եւ խնձոր
լեցուցած, տեսարան կուգայ, ձեռք բռնած:)

Ձեզի մաղով, չամիչ բերի,

Նաեւ լուր մը խիտ շատ բարի,

Առատութիւն է այս տարի.

Ո՛վ ընկերներ, միշտ քաջ արի:

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

(Մաղը բռնած կը պարէ):

Ահա քեզի ափ մը չամիչ,

(Կուտայ Մ. ձ. Պեկին:)

Իսկ քեզի ալ հաս մը նարինջ, (Կարօին)

Քեզի կուտամ հինգ աղբրիք,

Ձե՛ս լեցուցած մեր ջրի սիկ,

(Ըսելով ապսակ մը կը զարնէ խաչօին):

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,

Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

Կարմիր խնձոր ա՛ն քեզ Բագրատ,

Ընկերս ես դու հարազատ.

Ահա քեզի բուռ բուռ չամիչ,

Միքնան Պեկին, խնձոր-նարինջ:
 Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,
 Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:
 Մնացածը ինձի ինձի համար,
 Ուսեմ, ուսեմ, ու խաղամ պար.
 Այս գլեւերուայ արշաւանքին,
 Չայն պիտի տամ, Չեր ամենքին:
 Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ,
 Դրա լա լա՛ լամ, դրա լա լա՛ լամ:

Մ. ձ. Պեկ.— Աղո՛ր երեկոյթ մը ըրինք, ամէն
 ինչ զերջացնենք. ամէն մարդ թող երթայ եւ հան-
 դըստանայ, առաւօտեան արշաւանքին պատրաստ ըլ-
 լալու համար:

Ամենքը.— (Դուրս կ'ելլեն տեսարանէն:)

Սօնա.— (Տեսարան կուգայ): Ո՛վ երանելիներ: Ո՛չ
 ձող, ո՛չ ցաւ և ո՛չ ալ բաղձանք ունին: Կեր ու խում.
 հանդէս խնձոյք, պարերդ ու խաղ, ասոնց համար:
 Լա՛ւ է կեանքերնին և չարունակ իրար հանդէպ ան-
 կեղծ սէր ունին: Իսկ ես... ես կը տանջուի՛մ... կը
 տոջորի՛մ... ա՛խ ամիսներ անցան այն օրէն, տակա-
 ւին լուր մը չունիմ իմ սրտիս հատորէն, մեռա՞ւ թէ
 ողջ է. եթէ ողջ ըլլար՝ անպայման ճար մը, ճամբայ
 մը պիտի գտնէր, իմ հետքս գտնելու համար. ան քաջ
 տղայ մարդ մ'է, ո՛հ... աչքերուս առջև կը տեսնեմ
 անոր պաշտելի պատկերը. այո՛, ճիշտ ինքն է. Սա-
 գօ՛ն... իմ պաշտելիս, իմ հրեշտակս, ո՛հ... ես երդ-
 մընազանց չպիտի ըլլամ. ահաւասիկ ուխտած եմ, չը
 պիտի թողում որ, ոեւէ մէկը՝ պատուոյս դպչի: Ո՛հ...
 չունչս կը բռնուի. երթամ, դուրս երթամ: (Ըսելով
 դուրս կ'ելլէ տեսարանէն:)

Ծանօթ.— Առանց վարագոյրը գոցելու, ետեւի վա-
 րագոյրը վեր կը բարձրացուի, որուն ետին կանխաւ պա-

տաս պիտի ըլլայ ծառագարդ կանանչ բլուր մը, գիւեր
 ասեմ լուսինը լման:

Սօնա.— (Հակառակ կողմէն տեսարան կուգայ:)

Ո՛հ, ի՛նչ... ինչ խորհրդաւոր տեսարան. աստ-
 ղիւր կը պլպլան, հրեշտակներու անթարթ աչքերու
 պէ՛տ. իսկ լիալուսինը՝ անոնց վրայ կը հսկէ. հովը
 մեղմաչունչ, ծառերու տերեւները անշունչ. լո՛ւս է
 ամէն կողմ, իսկ իմ սիրտը, անհանգիստ է, կարծես
 թէ արծիւներու ճիրանները կը բզբտեն, կը յօշոտեն:
 (Լուսնին ալաչելով:) Լուսի՛ն, լուսի՛ն, լո՛յս աչքերուդ
 եմ մատաղ. ըսէ՛, ըսէ՛ տեսնեմ, ի՛նչ, ի՛նչ եղաւ
 սրտիս հատորը. իմ ետը. ա՛խ կ'աղաչեմ, դու վկան
 ես անոր, և պահապան գիշերային, արա՛ր աշխարհի:
 Արդեօ՛ք գաղանները յօշոտեցի՞ն անոր մատաղ մար-
 մինը: Սիրտս վրդոված, հոգիս փոթորկած, սակայն
 չորս կողմս լուս է. թուփերը անշունչ, օդը հանդարտ
 իսկ երկինքը աստղազարդ: Բայց ես... ես կը խոր-
 հիմ. կը խորհիմ՝ աչքերս յառած յեթերն անամպ. ան-
 հուն համաստեղութեան մէջէն, մէկը. մէկը կը փըն-
 տըռեմ. անոր զոյգ աչքերը ինձի ծանօթ են, բիւրա-
 ւոր աստղերու մէջէն, կրնամ զանազանել զանոնք.
 սակայն որչափ որ կ'որոնեմ, դարձեա՛լ չե՛մ կրնար
 գտնել: Ա՛խ... Աստուա՛ծ իմ, լոյս, լո՛յս տուր տկար
 աչքերուս, նոյնպէս և հոգւոյս:

Արթնցի՛ր, արթնցի՛ր խոր քունէդ Սօնա՛. բա՛ց
 հովուական աչքերդ, լաւ դիտէ երկնակամարին վրայ
 պլպլացող աստղերը, հո՛ն, հո՛ն պիտի գտնես քու
 սրտիդ հատորը, պաշտելիդ, պահապան հրեշտակդ. ան
 տակաւին ողջ է, և կ'ապրի՛:

Լո՛ւս է լուսինը. աստղերը անխօս և երկինքը ա-
 նամպ. միայն թէ, իմ գլխուս վրայ պատած են սեւ
 ու սհեղադու ամպեր, այո՛, չարագուշակ ամպեր,
 դո՛ւք, դուք կը խողովէք իմ սիրտս, ան, անբռնելի

վերքերով լի է:

Ահա առաւօտեան Արուսեակը ծագեցաւ. ո՛հ արշալոյսը մօտեցած է, արեւելեան հորիզոնը սկսաւ շառագունիլ, սակայն ե՛ս, ես տակաւին կ'որոնեմ ինծի ամենածանօթ զոյգ մը բոցավառ աստղերը, բայց դարձեալ չե՛մ կարող գտնել:

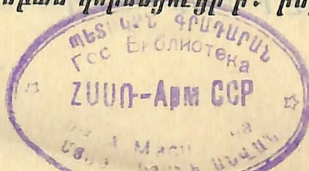
Աստղերը՝ մէկիկ մէկիկ կ'անհետանան իրենց վերջին բարեւը տալով, ոսկեճաճանչ արշալոյսին: Ահա լուսինը կ'երթա՛յ. կ'երթա՛յ մարը մօնելու, իր հըրաժեշտը տալով, ան պատասխան մը չի տուաւ իմ աղաչանք, պաղատանքներուս, և սրտաճմլիկ ձայնիս:

Արուսեակ՝ Արուսեակ, դո՛ւ գոնէ դու խղճայիք իմ վրայ: Լուսինը անգութ, և աստղերը անզգայ մընացին իմ աղաչանքներուս, դու որ կարապետն ես Արեւու, դո՛ւ խղճմտանք ունիս կը լսես աղաչանքս և պատասխան կուտաս: (Ծուկկի գալով կուլայ տղերսագին, ձեռքերը իրարու միացուցած:)

Խնդրեմ, չո՛ւտ, չո՛ւտ խօսէ՛. ա՛խ կ'աղաչեմ, ահաւասիկ դո՛ւ ալ հիմա կ'երթաս՝ հրաժեշտդ տալով. խօսէ՛ խօսէ՛, կը պաղատիմ մի՛ կենար լուռ ու համր. տակաւին հրաժեշտդ չի տուած՝ խօսէ՛, ձա՛յն տո՛ւր, ձա՛յն: Աստղերը լուռ. լուսինը՝ անձայն. սակայն դո՛ւ ո՛վ Արուսեակ, դո՛ւ ալ անոնց կարգին կ'անցնիս: Ախ կ'աղաչեմ, հինգ, հինգ վայրկեան միայն, մը մը մընա՛ց. դ... զի՛րար տը՛ տեսնելո՛ւ: (Ոսփի ելլելով, աչքերը քաց մազերը երեսին քափքափած:) Երթա՛մ... երթամ, ասոնք ամէնքն ալ քարսիրա են երթամ տեղս:

(Ոսնաձայն, Սօնա շուարած, ապա ինքզինքին գալով): Տէ՛ր Աստուած, ասոնք զեւեր են, ի՞նչ են, երբ գացին, ո՛ւրիշ դուրս ելան, և ինչպէ՞ս: Ահա՛ կուգան:

Մարկոս.— (Տակաւին տեսարան չեկած): Ծօ... ապուշ տղայ, հոն չէ, հոն չէ, այս կողմը հոն ուր կը տանիս մեզ. ձամբան կորսնցուցի՞ր. ինչ եղաւ քեզ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0313192

